

Տարեկան գին 10 ռուբլի. կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мелік».
Կամ Tiflis, Rédaction «Melik».
Տէլեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ առօրեայէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է առանձին լիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկ.
Տէլեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՆԻՆԻ

ԲՈՒՄԱՆԴԱՅԻՆԻՆԻ

Գաւառական մամուլի մասին հոգատարութիւն. — Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Միթթար. Նաւակ Երեսնից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նաւակ Անգլիայից. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱՅԻՐԵՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Միթթար:

ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ ՀՈԳԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նորերս մի ծանապարհորդութիւն կատարեց զէպի Ռուսաստանի նշանաւոր քաղաքները իշխան Շախովսոյ, որ ատենապետ է մամուլի գործերի գլխավոր վարչութեան: Իշխան Շախովսոյ, այցելելով Եւրոպայ, Նիժնի, Կազան, Սամարա, Սարատով, Յարկին, Ռոստով և ուրիշ քաղաքներ, ծանօթացաւ գաւառական մամուլի կարիքների և պահանջների հետ և գաղափար կազմեց այն խոչընդոտների մասին, որոնք միասնաւ են գաւառական մամուլի կանոնաւոր զարգացմանը Տեղական մամուլի ներկայացուցիչները թէ բերանացի, թէ գրաւոր կերպով զեկուցում են արին այն բարեփոխութիւնների մասին, որոնք նրանց կարծիքով կարող էին ազատել գաւառական մամուլը ներկայ ընկճված և անորոշ վիճակից:

Իշխան Շախովսոյ ուշի ուշով լսում էր բոլոր բողոքները և զանգամները, յայտնում էր, որ նա մտադիր է մանրամասն ծանօթանալ մամուլի վիճակին վերաբերեալ բոլոր հանգամանքների հետ, բայց, իբրեւ պատասխանատու անձ, անկարող էր նախօրոք պարզել առաջիկայ բարեփոխութիւնների ծրագիրը: Նա որոշ կերպով յայտնեց Սարատովում միայն այն, որ մամուլի գործերի գլխավոր վարչութիւնը ներկայումս վերաբնում է այն բոլոր շրջաբերականները, որոնք հրատարակված են զանազան ժամանակներում զանազան աւիթներով, որպէս զի դէն զգվեն նրանք, որոնք կորցրել են իրանց նշանակութիւնը և գոյութեան շարժառիթը, իսկ մնացածները կազմվի մի յատուկ ցուցակ, որպէս իշխանի և խմբագրութիւնների ուղարկելու համար:

Արդարեւ այդ շրջաբերականները կարօտ են վերաբնութեան և կրճատման: Ինքը, հիմնական գրաքննական օրէնքը շատ պարզ է և քիչ սահմանափակումներ է իր մէջ պարունակում: Իսկ շրջաբերականները առաջ են բերում սահմանափակումների մի խիտ ցանց, որոնցից շատերը կորցրել

են իրանց նշանակութիւնը, բայց խոչընդոտ են հանգիստանում մամուլի զարգացման համար, որովհետեւ դեռ պահպանում են իրանց գոյութիւնը, դեռ պահպանում պէս չեն փոխված: Շրջաբերականները գոյութիւններ են ստեղծում թէ զարգանքների և թէ խմբագրութիւնների համար: Ընթացիկ կեանքը ստիպված յաճախ կողմնակի ելքերի է դիմում և մասնաւոր որոշումներով ժամանակում տեղական հարցերի ընթացիկները: Իշխան Շախովսոյ արած յայտարարութիւնը շրջաբերականների վերաբնութեան մասին անկեղծ ուրախութիւն պատճառեց մամուլի ներկայացուցիչներին:

Միակտեմբեր գաւառական մամուլի ներկայացուցիչները անկարող էին խօսել զբաւրենական գործի հիմնական բարեփոխութիւնների մասին: Նրանք արքի առաջ ունէին մի քանի դիւրութիւններ գաւառական մամուլի համար: Օրինակ, նրանք իրաւացի կերպով խնդրում են, որ թոյլ տրվի առանց յատուկ գրաքննութեան արտատպել այն տեղեկութիւնները և յօդուածները, որոնք լայն են տեսել պարտական «Правительственный Вестник» լրագրում, զանազան միջնորդութիւնների հրատարակութիւնների մէջ և առհասարակ պատմական թերթերում: Նրանք խնդրում են աւելցնել գաւառում այն թերթերի թիւը, որոնք հրատարակվում են առանց նախնական գրաքննութեան: Նրանք խնդրում են, որ վարչական պատիժներով և նախ քան պատիժ սահմանելը քննութեան առնվեն խմբագրութիւնների սեփական բացատրութիւնները:

Գործելով գաւառական մամուլի օրգաններից մէկում և տեսնելով այն կարեւոր նշանակութիւնը, որ ունի մամուլը գաւառի կեանքում, մենք ուրախ ենք, որ մամուլի գլխավոր վարչութեան մէջ գրաքննական գործին դիւրութիւններ տալու հարցը հերթական է դարձել: Այնտեղ, ուր մամուլի միջոցով գաւառի հասարակական և տնտեսական խնդիրները լուրջ քննութեան են ենթարկվել և ընթացիկ կեանքի բազմաթիւ պահանջները պարզվել և մերկացվել են ժամանակին, այնտեղ վարչական հաստատութիւնները կարողութիւն են ունենել յաւ ծանաչելու գաւառի կարիքները և աւելի ու նպատակայարմար կերպով ծրագրելու զանազան կարգադրութիւններ: Մամուլը արժանի է աւելի լաւ դրութեան և ուրախալի է, որ նրա վիճակի բարեփոխումը դրված է հրապարակի վրա:

Կօսածօգտիւնով: Նրանք, նոր սերունդի մարդիկ, հրէաների առաջնութեան մասին եղած այդ կարծիքը մեծամտութիւն եւ յիմարութիւն յայտարարեցին: Աւելի համեստօրէն եւ աւելի բնականօրէն նրանք ակնհայտ պահանջեցին ազգի համար լոկ իրաւունքը ապրելու եւ զարգացալու, իրանց յատուկ հակումների համաձայն, մինչեւ իրանց տրվի բնական սահմանները: Նրանք եկան այն համոզմունքին, որ ցրված վիճակի մէջ այդ պայմաններում հրէաներին միշտ պիտի հայտնուէր, արհամարհանքը, որոնք, այդպիսով, կամ կը խափանէին նրանց առանձնայատուկ զարգացումը, կամ ստիպողաբար կենթարկէին նրանց ցեղական միմիկրիի (նմանողութեան), որ նրանց կենսական լրացումը ունենցող ինքնատիպ ազգից կը դարձնէր միջակ կամ վատ պատճէն ուրիշ նախօրինակների: Ուստի եւ նրանք ակնհայտ օրոշ ծրագրով ձգտել այն բանին, որ հրէայ ազգը նորից դառնայ նորմալ ազգ, այնպիսի ազգ, որ ապրում է իր սեփական երկրում ու կատարում է զարգացկիթ ժողովրդի բոլոր անտեսական, մտաւոր, բարոյական եւ քաղաքական ֆունկցիաները:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Խ Թ Ա Ր

Այս անունն է կրում վենետիկի Միթթարեանների վերջին հրատարակութիւնը, որ մենք առաջինը երէկ:

Կիրակի օր, օգոստոսի 26-ին, առնվում է Միթթարեան միաբանութեան երկուհարիւրամեայ յօդուածը: Այս առիթով էլ հրատարակված է այս գիրքը, որ պիտի ձրի ուղարկվի հրատարակչին բաժանորդներին, իսկ առանձին պիտի վաճառվի 2 ռուբլով:

«Միթթար» հրապարակութիւնն է թողնում նախ եւ առաջ իբրեւ գեղարուեստական հրատարակութիւն: Տպարանական արուեստի վերջին խօսքն է դա: Հաստատ կարելի է ասել, որ մեղանում դեռ այսպիսի չքեղ պատկերազարդ տպագրութիւն չէ եղել:

Շապիկը բազմազան մի պատկեր է, որ ներկայացնում է Միթթար արքայի կիսարձանը, իսկ դրա առջեւ նստած է Աղբիական ծովի թագուհին, հեռուում երեւում է վենետիկը: Այս պատկերի արժէքը մանաւանդ այն է, որ ապոված է տպարանական մամուլի վրա, վիճարկութիւն չէ: Նոյն միջոցով ապոված մի զոյնզոյն պատկեր էլ գրքի մէջ է դրված եւ ներկայացնում է ս. Ղազարի կղզին: Շատ գեղեցիկ է նաեւ Միթթարի գունաւոր մեծ պատկերը: Առհասարակ ոչինչ չանք չէ խնայված տպագրութեան չքեղութեան համար: Թուղթը թանգազին տեսակից է, շատ ազնիւ, ողորկ, գիրքը լինէ և աւտօտիպ պատկերներով, որոնք տպագրված են վերին աստիճանի մաքուր կերպով: Միայն նկատելի է, որ տառերը բոլորովին նոր չեն:

Մի քանի խօսք օրինակութեան մասին: Սկզբում դրված է Հ. Ալիշանի մի յօդուածը, «Յիշատակ Միթթարեան Յօդուածին» անունով: Ապա գալիս է Միթթարի կենսագրութիւնը, զարգացված բազմաթիւ պատկերներով: Հ. Սարեան ծանօթացնում է Միթթարեան արքայի կենսական թիւը, թեւով մինչեւ այժմ վեց հատ, իսկ Հ. Ղազարեան մի ընդարձակ յօդուածով մէջ ներկայացնում է Ս. Ղազարի վանքում անուն եւ հռչակ վառարկած գրական ղեմքերը: Այստեղ են վերանայ Աւետիսեան, Միքայէլ Զաւենեան, Գաբրիէլ Աւետիսեան, Դուկաս Ինճիճեան, Աւգրեսեան եղբայրները, Մանուէլ Զաւենեան, Հրեմիւզ, Թովմաճեան, Հ. Ա. Բագրատունի իրանց պատկերներով: «Մեռելոց հետ» յօդուածի մէջ Հ. Հայրենի նկարագրում է Միթթարեանների գերեզմանատունը: Հ. Ս. Էփրիկեան երկար ու մանրամասն նկարագրում է ս. Ղազարի կղզին, Միթթարեան վանքը, Միթթարեանների բոլոր հիմնարկու-

թիւները — գրադարանները, թանգարանը, տպարանը եւ այլն. բազմաթիւ պատկերները ներկայացնում են ընթերցողին այն բոլոր պատկանելի շինութիւնները եւ գործերը, որ կանգնեցրել են Ս. Ղազարի միաբանները երկու հարիւր տարվա ընթացքում: Հետաքրքրական է մանաւանդ օտար այցելուների ցուցակը, որի մէջ գտնուում ենք եւրօպական բազմաթիւ վեհապետների, հռչակաւոր գրողների, երգիչների անունները եւ պատկերները: Տասն եւ մէկ երես էլ բռնում է Միթթարեան բոլոր վարդապետների ցուցակը, ուր նշանակված են իւրաքանչիւրի գրական գործերը: Ապա գալիս է այժմեան արքայի Իգնատիոս արքեպիսկոպոս Կիւրեղեանի գեղեցիկ պատկերը եւ Միթթարեան ներկայ, կենդանի անդամների պատկերների երկար շարքը (5 1/2 երես), որի սկզբում դրված է Հ. Ալիշանը:

«Միթթար» վերին աստիճանի միթթարական տպագրութիւնն է թողնում իր ամբողջութեամբ: Դա հռչակաւոր միաբանութեան հայելին է, որ գալիս է այժմեան տխուր ժամանակներում ցոյց տալու, թէ հայ ազգն էլ, այն, ունի իր պարծանքը եւ դա Միթթարեան վանքն է:

Մնում է, որ իւրաքանչիւր հասկացող հայ ձեռք բերէ այդ գեղարուեստական շատ գեղեցիկ գործը:

Հրատարակութիւնը յօդուածական է, մեծ ծախս է պատճառել միաբանութեան: Մեզանից իւրաքանչիւրի պարտքը պիտի լինի յարգել ս. Ղազարի աշխատանքը վարդապետների, իւրաքանչիւր նրանց եւ յօդուածական յիշատակ պահել «Միթթար»:

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Օգոստոսի 18-ին

Այսօր տեղի ունեցաւ հոգաբարձական ժողով: Ներկայ էին 4 հոգաբարձու. նախագահու էր Պարզեան արքեպիսկոպոսը, Կաթուղիկոսի կողմից ներկայ էր Մեքրուկ վարդապետ Տէր-Մովսէսեան: Պարզեանի եւ հոգաբարձութեան յարաբերութիւնը լարված էր: Այդ օրը միմիայն տեսչի հարց չէր դրված: Հոգաբարձութիւնը մասնաւոր խորհրդակցութեան ժամանակ համաձայնեց ընդունել կօնդակը: Մեքրուկ վարդապետին յանձնարարված էր համոզել հոգաբարձուներին, նա իր գերը լաւ կատարեց:

Հոգաբարձութիւնը որոշեց առաջարկել Կաթուղիկոսին ի հաստատութիւն կամ Մեքրուկ վարդապետին եւ կամ Մատթէոս վարդապետ Մատթէոսեանին, վերջինի մասին հրահանգ էին տուել նոյն իսկ էջմիածնից Պ. Տառեան կը հրաւիրվի տեսչի օգնական 1,500 ռ. առ-

նախ ազգայնական գաղափարի, որ կէս դար շարունակ Երեւանի եւ Եւրօպայի խոհերին ու զգացումներին եւ այդ ուղղութեամբ գեղարուեստ էր համախառնային քաղաքականութիւնը, երկրորդ՝ հակահրէականութեան (անստիսեմիտիզմի), որից աւել կամ պակաս տառապում են բոլոր երկրների հրէաները: Ազգայնութեան գաղափարը զարգացրեց բոլոր ազգերի մէջ ինքնագիտակցութիւնը, օտարերկրեց նրանց գնահատել իրանց սեփական առանձնայատուկութիւնները եւ անկախութեան բուն ցանկութիւնը ներքինը նրանց: Այդ գաղափարը չէր կարող անհետ անցնել կրթված հրէաների համար: Նա ստիպեց նրանց սթափվել, նորից գգալ իրանց իբր առանձին ազգ, — մի բան, որ մոռացված էր, — եւ պահանջել իրանց համար առանձին ազգի նորմալ վիճակ: Այդ ոչ անցաւառաբար աշխատանքը, որ կայանում էր մոռացված ազգային անհատականութիւնը նորից ձեռք բերելու մէջ, հետագաւ միւս ազգերի վարժութիւնը շնորհիւ, որոնք դուրս էին գցում իրանց մէջից հրէաներին իբր խորթ տարր եւ կոպիտ ու անխնայ կերպով երեւան էին հանում իրանց եւ հրէաների մէջ եղած իսկական ու երեւակայական տարբերութիւններն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ս Ի Օ Ն Ի Զ Մ

II

Եւ ահա, Մէնդէլսոնեան դատարկ պերճախօսութեան եւ լուսաւորութեան, ընթերցում եւ ձուլման գաղափարի ազդեցութեան տակ զանգուռ սերունդներից յետոյ, XIX դարի վերջին քսան տարիների ընթացքում երեւան եկաւ նոր սերունդ, որ փորձեց աւանդական դիրքից տարբեր դիրք գրաւել սիօնիստական հարցում: Այդ նոր հրէաները երես թեքեցին բարբիների եւ ուսումնականների վերջին դարում ծաղկած շատախօսութիւնից հրէութեան միասնային մասին, որ կայանում է իբր թէ նրանում, որ հրէաները պէտք է միշտ ցրված ապրեն ուրիշ ազգերի մէջ, որպէս զի ուսուցիչ լինեն նրանց համար ու բարոյականութեան օրինակ եւ աստիճանաբար գաւառականները ընդունակ դարձնեն նրանց զուտ բացիճանալիքով, մարդկանց ընդհանուր եղբայրութեան եւ իդէալական
